

Tudósforum

FREUND TAMÁS¹ ELNÖKI KÖSZÖNTŐBESZÉDE A 2023. ÉVI BOLYAI JÁNOS KUTATÁSI ÖSZTÖNDÍJAK ÁTADÁSÁN

PRESIDENT TAMÁS FREUND'S WELCOME SPEECH AT THE 2023 PRESENTATION OF THE BOLYAI JÁNOS RESEARCH SCHOLARSHIPS

2023. szeptember 19.

„Gazdagok, akiknek kérdéseik vannak,
és a legszegényebbnél is szegényebbek, akiknek csak válaszaik.
Ezért mondom: ne a kérdések nyugtalanságától félj,
hanem a megnyugtató válaszoktól!
És ne a kérdések bonyolultságától rettegj,
hanem az egyszerű válaszoktól!”

Bolyai János

Tisztelt Bolyai-ösztöndíjasok! Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Bolyai-ösztöndíjak átadása mindig a tudomány fiatalságának, életerejének ünnepe. Bolyai János imént idézett gondolatában ezt mondja: „Gazdagok, akiknek kérdéseik vannak, és a legszegényebbnél is szegényebbek, akiknek csak válaszaik.” Ha az emberi életút egészét nézzük, mindnyájan tudjuk, hogy a gyerekek azok, akiknek rengeteg kérdésük van. Önfeladt, nyitott, szabad, tiszta, az igazságra irányuló, mesterkéletlen, becsületes kérdéseik. És ha válaszolunk nekik, akkor egy újabb kérdésük. És ha arra is válaszolunk, akkor is egy újabb.

Bolyai János egész életében kérdező ember volt. Az igazi kutatót ugyanis az élteti, és az teszi hitelessé, ha megőrzi magában a gyermeki kíváncsiság felnőtté érlelt minőségét. Ha nem cseréli el a kérdések gazdagságát a válaszok szegénységére.

Igaz, a gyermeki kérdések a legtöbb esetben nem azonosak a gyermek Bolyai kérdéseivel, aki egy visszaemlékezésében így ír: „már kisgyermek koromban feltettem magamnak a kérdést, hogy vajon végtelen sok prím szám létezik-e”. De kérdezni, különösen felnőttként, az alázatnak, a szív nyitottságának, az igazság

¹ A Magyar Tudományos Akadémia elnöke

becsületes keresésének a jele. A válaszok nélküli bizonytalanság vállalása kutatóként kiemelten bátor cselekedet: a kutatói jellem próbája a kutatói folyamatban és a tudományos társadalmi diszkurzusban is.

Tisztelt Bolyai-ösztöndíjasok!

Benyújtott pályázataik és eddig végzett, fiatalos lendületű tudományos munkájuk elnyerte a magyar tudósok közösség adott témával foglalkozó legkiválóbb kutatóinak szakmai és emberi bizalmát. A Bolyai-ösztöndíj ennek a bizalomnak a kifejezése. És annak anyagi és szellemi támogatása, hogy Önök a kérdések gazdagságánál maradhassanak, és legyen kitarításuk nem félni azok bonyolultságától, a velük járó nyugtalanságtól.

Idén minden eddigénél több kutató pályázta meg a Bolyai János-ösztöndíjat, ami a díj szakmai presztízsén túl azt is mutatja, hogy napjainkban nagy szükség van az anyagi támogatásra is. A Magyar Tudományos Akadémiának felelőssége és kötelessége is – lehetőségei és keretei között – ezt a támogatást biztosítani. Reméljük, hogy ezzel is a Bolyai János iránti tisztelet szellemében cselekedhetünk, aki azt mondta: „Nem az az érdekes, hogy a kenyeret *Brod*nak vagy *panis*nek nevezik-e, hanem arról előre gondoskodni, hogy szükség esetén ne hiányozzék.”

Örömünkre szolgál, hogy az idei évtől kezdve a pályázati korhatár megállapításakor a gyermekek után kordedvezményt lehet igényelni. Úgy reméljük, hogy ezzel is az életet – a gyermekeket vállaló nők életét és a tudomány életét egyaránt – támogatjuk.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A tavaly negyedszázados jubileumát ünneplő Bolyai János Kutatási Ösztöndíjra beérkező pályázatok kezelése a szellemi öröm mellett sok adminisztrációs munkával is jár. Ezért szeretnék köszönetet mondani minden munkatársamnak, aki ebben a munkában részt vett. Külön köszönöm Tulassay Tivadar professzor úrnak, hogy immár ötödik éve különös gondossággal irányítja, felügyeli a Bolyai-ösztöndíj programunkat.

Évről évre vezetjük az adatokat többek között arról, hogyan oszlanak meg a pályázatok az egyes tudományterületek között, vagy hogyan alakul az ösztöndíjat elnyertek életkor vagy nemek szerinti aránya. Erre azért van szükség, hogy hiteles adatok segítségével tudjuk feltérképezni a hazai fiatal tudományosság alakulását. A Bolyai-ösztöndíj ugyanis egy híd, amely a tudományos életpályán a posztdoktori évek első szakaszát hozzákapcsolja a később megvalósítható tudományos lehetőségek világához. A „bolyais” évek előkészületei lehetnek az akadémiai doktori értekezések megszületésének és az MTA doktora cím elnyerésének is.

2023-ban összesen 834 pályázat érkezett, és 156 pályázó nyert ösztöndíjat. A ma ünnepelt ösztöndíjasok tehát a pályázók legjobb 18%-ába tartoznak. A Bolyai-ösztöndíjak odaítélésekor az Akadémia ügyel arra, hogy a különböző tudományterületek egyenlő arányban részesedjenek a támogatásból. Ez az idej ösztöndíjak esetében sincs másként. 2023-ban a kiosztott díjak 30,8%-át a humán- és társadalomtudományok, 34%-át az élettudományok, 35,2%-át pedig a matematika és a természettudományok képviselői kapták. Minden tudományterületnek megvannak ugyanis a maga kérdései. Minden terület a maga módján kutatja és mutatja fel az élet csodáját – és mindegyik a maga módján tud segíteni is korunk problémáin. A Bolyai-ösztöndíjas kutatók is ezt teszik majd az előttük álló években.

Összesen 494 férfi és 340 női kutató nyújtott be pályázatot: az ösztöndíjat elnyert kutatók közül pedig 99 férfi és 57 nő. Ezek a számok arról tanúskodnak, hogy a fiatal magyar tudományos életben méltó arányban vannak jelen a kiváló női kutatók. Az ösztöndíjat elnyert 156 kutató közel egyharmada (ötven ösztöndíjas) elmúlt negyvenéves, 63 kutató pedig 36 év feletti. Ez azt jelenti, hogy az egyéni kutatók jelentős részének szakmai elismerése és anyagi támogatása sok esetben már a hozzátartozók háttérmunkájának elismerését és családok, gyermekek támogatását is jelenti – vagy épp megteremteni segít azt az anyagi biztonságot, amelyben a párok gyermekeket vállalhatnak.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves „Bolyaisok”!

Egy elnyert Bolyai-ösztöndíjnak nemcsak kezdete van, hanem vége is. Minden ösztöndíj átadásakor azt reméljük, és azt kívánjuk a kutatóknak, hogy mire az ösztöndíj ideje lejár, „bolyaisként” végzett munkájuk eredményeként új kapuk nyíljanak számukra a tudományos pályán. Ehhez nélkülözhetetlen azonban a kérdéses lelkesedését megőrző minőségi kutatói attitűd.

Bár a Bolyai-ösztöndíj keretében végzett kutatások közül nehéz kiemelni csak néhányat, mégis minden évben szeretnénk megtisztelni és megjutalmazni azokat a „bolyais” éveiket befejező kutatókat, akik az ösztöndíjak odaítélésekor beléjük vetett bizalmat kiemelkedő munkájukkal hálálták meg. A kuratórium ezért 2001 óta a legjobb eredményekkel záró ösztöndíjasoknak emléklapot adományoz. Közülük a legjobb tízennégy kutató MTA Bolyai-plakett kitüntetésben is részesül. A Bolyai-plakettekkel kitüntetettek közül pedig hárman minden évben ezen a napon ismertetik az ösztöndíjuk ideje alatt megvalósított kutatásaikat. Figyelemmel várjuk ma is ezeket az előadásokat.

A Bolyai-ösztöndíjat most elnyert kutatóknak pedig kívánom a gyermeki kíváncsiság örömét munkájukhoz: a kérdések gazdagságát, és a kérdések bonyolultságának és nyugtalanságának elviseléséhez szükséges kitartást és jellemet.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!